

КАЛЕЙДОСКОП

- Україна і РФ підпишуть угоду про охорону прав інтелектуальної власності на спільні розробки 2
- Україна посідає шосте місце в світі по експорту зброї – звіт SIPRI 2
- Ситуацію із затриманим в Босфорі судном пов'язано зі спробами конкурентів скомпрометувати Україну – А.Гриценко 3
- Щорічний нелегальний обіг торгівлі неліцензійною стрілецькою зброєю в світі складає \$2 млрд 3
- Звинувачення Росією України в порушенні міжнародних домовленостей у сфері експорту ракет і ракетних технологій носить політичний характер – ЦДАКР 4
- Чверть міжнародного ринку стрілецької зброї вважається нелегальною – доповідь ООН 5
- Звинувачення в контрабанді ракет направлених на створення атмосфери підозрливості і недовіри до України – МЗС України 5
- Росія не знімає офіційні звинувачення в порушенні Україною режиму по контролю за ракетними технологіями – С.Іванов 6
- Звинувачення України з боку РФ в порушенні режиму контролю за ракетними технологіями є необґрунтованими – Ю.Алексеев 6
- Москва намагається дискредитувати Україну напередодні саміту «Великої вісімки» – глава МЗС України 7
- Звинувачення України в незаконних поставках крилатих ракет використовується Росією в її політичних інтересах – В.Горбулін 7
- Передача військової техніки Іраку і Грузії здійснювалася без порушень чинного законодавства України – ЦДАКР 8
- Міжнародна конференція ООН щодо легкої стрілецької зброї закінчилася безрезультатно – К.Аннан 9

СИТУАЦІЯ

- Володимир Ткач
Ракети для Ірану або про що не сказав міністр оборони Росії 10

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Полурез Юрій
Незаконна торгівля легкими озброєннями: чи є вирішення проблеми? 14

ПРАКТИКА

- Тетяна Відзигівська
Держекспортконтроль України: здобутки та проблеми 19

КОНЦЕПТУАЛЬНО

- Сергій Ханенко
Чий експортний контроль кращий? 24

ТЕНДЕНЦІЯ

- **Громадський контроль** 26

АКТУАЛЬНО

- **Суворі, але справедливі.** Звіт за підсумками діяльності Державної служби експортного контролю України за перше півріччя 2006 р. 28

ОФІЦІЙНО

- **Інформація,** представлена Україною щодо експорту звичайних озброєнь у 2005 р. до Реєстру ООН 30

ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК

- **Запитуйте-відповідаємо** 31

Вісник Експортного Контролю України

Журнал Науково-Технічного центру експорту та імпорту спеціальних технологій, техніки та матеріалів та Центру Досліджень Армії, Конверсії та Роззброєння

Керівник проекту – **Олександр Сівер**, співкерівники проекту – **Валентин Бадрак, Сергій Згурець**, Головний редактор – **Михайло Самусь**.

Дизайн-проект – **Марк Канарський, Defense Express Design**

Журнал розповсюджується безкоштовно серед організацій та установ, що професійно займаються проблематикою експортного контролю. При використанні матеріалів посилання на «Вісник Експортного Контролю» обов'язкове. За дозволом на цитування та передрук матеріалів звертатися до редакції. Погляди та думки авторів можуть не співпадати з точкою зору редакції або спонсора. Видання здійснюється за фінансовою підтримкою Державного департаменту США за Програмою допомоги в галузі експортного контролю та прикордонної безпеки (EXBS) та відділу з питань політики експортного контролю та співробітництва при Національній адміністрації ядерної безпеки Міністерства енергетики США. Виходить 4 рази на рік. Видається українською та англійською мовами. Наклад 400 примірників.

Адреса редакції: 04080, м. Київ, вул. Фрунзе 19-21, Тел.(38 044) 462-55-55, Факс (38 044) 463-71-47
e-mail: vestnik@ntc.kiev.ua web-сторінка: www.ntc.kiev.ua, www.defense-ua.com

УКРАЇНА І РФ ПІДПИШУТЬ УГОДУ ПРО ОХОРОНУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СПІЛЬНІ РОЗРОБКИ

Це питання обговорювалося 9 червня 2006 р. в Києві на засіданні підкомісії по військово-технічному співробітництві двох країн. Як повідомив журналістів перший заступник міністра промислової політики України Олег Уруський, російська сторона вже передала проект відповідного документа, який проходить узгодження в Україні.

Сторони обговорили також проект угоди про охорону прав інтелектуальної власності на сумісні розробки у сфері оборони. «Ніщо не заважає підписати його до кінця року», – сказав О.Уруський.

Вирішено не підписувати документ про спільні науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи. Він замислювався сім років тому під конкретні проекти у сфері військово-промислового комплексу. Сторони дійшли висновку, що існуюча правова база дозволяє проводити ці роботи в напрямках, що цікавлять.

О.Уруський відзначив, що обговорювалося питання поставок українських двигунів до російської авіатехніки, зокрема до літаків Як-130. Для цього пропонується підписати додатковий протокол до наявної угоди про співпрацю в авіабудуванні.

По літаку Ан-70 учасники зустрічі констатували, що проект реалізовується. Проблемні питання винесуть на засідання підкомісії по безпеці під керівництвом міністрів оборони двох країн.

Розглядалася і подальша доля недобудованого крейсера «Україна». До цього питання повернуться після підготовки «Укрспецекспортом» конкретних пропозицій з продажу.

Крім того, сторони домовилися підписати угоду про обмін інформацією при торгівлі ПЗРК. ■

(За матеріалами Defense Express)

УКРАЇНА ПОСИДАЄ ШОСТЕ МІСЦЕ В СВІТІ ПО ЕКСПОРТУ ЗБРОЇ – ЗВІТ SIPRI

Стокгольмський міжнародний інститут дослідження проблем миру (SIPRI) опублікував звіт, згідно з яким Україна займає шосте місце по обсягах експорту зброї за останні п'ять років.

За цей період часу Україна, за даними шведського інституту, продала на світовому ринку зброї майже на 2 млрд. Україну випередили Росія, США, Франція, Німеччина і Великобританія.

«Що стосується українського озброєння, то досить непогано Україна продає сьогодні літаки спеціального призначення, такі як Ан-74, і військово-транспортний Ан-32. Це також газові турбіни, які виробляються в Миколаєві для військових кораблів. Це авіаційні двигуни, які виробляються в Запоріжжі. Це також новітня техніка, високоточні засоби ураження, що виготовляються в Києві і розробляються конструкторським бюро «Луч». Це міліметрова радіолокація, де Україна зберігає лідерство», – заявив директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння Валентин Бадрак кореспонденту Defense Express.

«Тобто, Україна ще тримається на ринку озброєнь в першій десятці і поки що є підстави говорити, що певний час вона збереже такі можливості, не дивлячись на негативні тенденції, які вже прогресують», – відзначив В.Бадрак.

Відповідаючи на питання, чому Україна не дивлячись ні на що залишається на досить високому рівні на ринку озброєнь, В.Бадрак пояснив, що цт, по-перше, спадщина СРСР, включаючи розгалужену ремонтну інфраструктуру. По-друге, Україна є традиційним постачальником комплектуючих і фактично активність Росії сьогодні супроводжує якраз українськими поставками.

«Якщо, скажімо, Росія поставляє вертольоти до Венесуели, або в інші країни,

то двигуни тут переважно українського виробництва. Якщо Росія поставляє бойові літаки до Індії або Китаю, то авіаційні ракети поставляються з Києва. Якщо Росія модернізує зенітні системи С-300, то Україна також є учасником, який поставляє певну частину комплектуючих», – відзначив директор ЦДАКР. ■

(За матеріалами Defense Express)

СИТУАЦІЮ ІЗ ЗАТРИМАНИМ В БОСФОРІ СУДНОМ ПОВ'ЯЗАНО ЗІ СПРОБАМИ КОНКУРЕНТІВ СКОМПРОМЕТУВАТИ УКРАЇНУ – А.ГРИЦЕНКО

Ситуація довкола затриманого в Босфорі британського судна з нібито українською зброєю на борту викликана спробами конкурентів скомпрометувати Україну. Про це 13 червня в ході пресконференції в Києві заявив міністр оборони України Анатолій Гриценко.

«Дуже часто на етапі підготовки якогось проекту на поставку озброєнь виникають інформаційні хвилі. Часто, на мою думку, спровоковані конкурентами для того, щоб створити негативний імідж навколо України», – заявив А.Гриценко. Він відзначив, що конкуренція на ринку озброєнь дуже жорстка, тому не виключено, що такі акції проводять конкуренти.

За словами А.Гриценка, представники Міноборони «присутні в різних держструктурах, які ухвалюють принципові рішення про те, в яку країну можна або не можна поставляти озброєння». «А далі вся процедурна робота, переговори, оплата. Все це виконується державною компанією «Укрспецекспорт», – додав він.

Крім того, міністр оборони відзначив, що «ринок озброєнь – це дуже конкурентний ринок, і коли йдеться про сотні мільйонів доларів, а в деяких випадках про сотні мільярдів доларів, і

коли ціна така, то дехто вдається до інформаційних методів протидії».

Довідка Defense Express. 12 червня турецькі митники знайшли партію бойової техніки на судні Scanscot, що слідувало під британським прапором. Судно здійснювало транзитний прохід через протоку Босфор. Постачальником вантажу, зокрема, шести бронемашин багатоцільового використання, є українська компанія, а одержувачем – американська фірма.

За інформацією представників митниці міста Ізміт (біля Стамбулу), на судні також знайдено 20 ящиків зі зброєю. Капітан корабля, як повідомляє телекомпанія NTV, відзначив, що воно прямує в Об'єднані Арабські Емірати. ■

ЩОРІЧНИЙ НЕЛЕГАЛЬНИЙ ОБІГ ТОРГІВЛІ НЕЛІЦЕНЗІЙНОЮ СТРІЛЕЦЬКОЮ ЗБРОЄЮ В СВІТІ СКЛАДАЄ \$2 МЛРД

Об'єм нелегальної торгівлі неліцензійною стрілецькою зброєю складає у всьому світі \$2 млрд на рік, про це заявив головний конструктор – начальник КБ стрілецької зброї концерну «Іжмаш», консультант гендиректора «Рособоронекспорту» Михайло Калашников.

М.Калашников заявив журналістам, що «приблизно 80-90% всіх підробок – це контрафактні автомати системи Калашникова». «Така піратська продукція завдає відчутного економічного збитку Росії. До певної міри страждає імідж РФ як провідного експортера сучасного озброєння і військової техніки. Крім всього іншого, в очах потенційних партнерів дискредитується всесвітньо відомий російський бренд», підкреслив М.Калашников.

На думку М.Калашникова, гарантією від свавілля нелегалів у сфері продажу легкої стрілецької зброї є «су-

ворий порядок обліку і національне маркування кожного виготовленого зразка, взаємне визнання систем такого маркування і обмін інформацією». ■

(За матеріалами Defense Express)

ЗВИНУВАЧЕННЯ РОСІЄЮ УКРАЇНИ В ПОРУШЕННІ МІЖНАРОДНИХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ У СФЕРІ ЕКСПОРТУ РАКЕТ І РАКЕТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НОСИТЬ ПОЛІТИЧНИЙ ХАРАКТЕР – ЦДАКР

Звинування Росією України в порушенні міжнародних домовленостей у сфері експорту ракет і ракетних технологій носить переважно політичний характер. Таку думку виказали Defense Express експерти Центру досліджень армії, конверсії і роззброєння (ЦДАКР), коментуючи заяву, опубліковану в Білій книзі Російської Федерації з проблем нерозповсюдження зброї масового ураження, про те, що Україна порушує міжнародні домовленості з експорту ракет і ракетних технологій.

На думку експертів ЦДАКР, найбільш ймовірно, звинування російської Білої книги ґрунтуються на справі про незаконні поставки з України в 2000-2001 рр. 12 крилатих ракет типу Х-55 до Китаю і Ірану, які були здійснені міжнародним злочинним угрупованням.

У такому разі, як вважають аналітики ЦДАКР, має місце бажання Російської Федерації «зачепити» Україну, необґрунтовано поставити її в ряд з країнами, які свідомо займаються контрабандою ракетними технологіями і погіршити її міжнародний імідж.

При цьому, експерти ЦДАКР вказують, що якщо звинування України дійсно базується на випадку з ракетами Х-55, то явно має місце перекручування фактів. «Обвинувачувати Україну у тому, що вона сама виявила діяльність

міжнародного злочинного угруповання, провела розслідування і відкрито про це заявила на весь світ, принаймні, нелогічно», – говорять в ЦДАКР. «Більш того, злочинне угруповання складалося з громадян Росії, Австралії і України, а вивіз ракет здійснювався по підробленому сертифікату доставки ракет в Російську Федерацію. Тому, ще не відомо, хто кого повинен звинувачувати», – вважають експерти. «Україна, у випадку з розслідуванням контрабанди ракет Х-55 до Китаю і Ірану, показала себе як цивілізований гравець світового ринку озброєнь, який дотримується всіх вимог міжнародних домовленостей і діє у сфері нерозповсюдження ракет і ракетних технологій відкрито і прозоро», – підкреслили в ЦДАКР.

Як повідомляв Defense Express, 21 червня на сайті уряду Російської Федерації був опублікований текст Білої книги Російської Федерації з проблем нерозповсюдження зброї масового ураження, в якому містилося фактичне звинування України в порушенні міжнародних домовленостей про експорт ракет і ракетних технологій: «Мають місце і факти поставок на експорт ракет і ракетних технологій з державучасників Режиму контролю за ракетною технологією (РКРТ), зокрема, з порушенням міжнародних домовленостей, зокрема Україною».

Тим часом, в 2004 р. Служба безпеки України виявила і припинила діяльність на території України міжнародної злочинної групи, в яку входили громадяни Росії, Австралії і України. Учасники цього злочинного угруповання, під виглядом вивозу з України до Російської Федерації здійснили в 2000-2001 рр. незаконні поставки 12 крилатих ракет типу Х-55 до Китаю і Ірану.

За вказаними фактами було порушено ряд кримінальних справ, в ході розслідування яких встановлено, що на початку 2000 р. громадяни Росії, використовуючи підроблені документи, за

сприяння громадянина України здійснили контрабанду 6 ракет Х-55СМ до Китаю. Після їх вивозу українській стороні був наданий підроблений сертифікат доставки ракет в Російську Федерацію.

У травні-червні 2001 р. громадяни України і Австралії, використовуючи такі ж фіктивні документи, здійснили незаконний вивіз до Ірану ще 6 ракет Х-55 і комплект наземного устаткування для їх перевірки КНО-120.

Незаконно вивезені з України ракети не мали боєголовак, їх використання за бойовим призначенням, враховуючи особливості технічних елементів, було можливе тільки зі спеціальних літаків.

В даний час йде суд над громадянином України. 25 лютого 2006 р. до України з Чехії було доставлено ще одного члена злочинного угруповання громадянина РФ Олега Орлова. Третій учасник злочинної групи – громадянин Росії – знаходиться в міжнародному розшуку. Двоє громадян, які брали безпосередню участь у здійсненні контрабанди озброєнь, загинули в дорожньо-транспортних подіях в 2002 і 2004 рр. ■

(За матеріалами Defense Express)

ЧВЕРТЬ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ СТІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ ВВАЖАЄТЬСЯ НЕЛЕГАЛЬНОЮ – ДОПОВІДЬ ООН

Міжнародний ринок стрілецької зброї оцінюється в \$4 млрд, причому чверть його обороту вважається нелегальною. Про це йдеться у доповіді Організації Об'єднаних Націй, публікація якої приурочена до конференції ООН про незаконну торгівлю зброєю.

Найбільшими експортерами стрілецької зброї в світі названі Росія, США і Італія, а найкрупнішими імпортерами цих озброєнь виявилися США, Кіпр і Німеччина.

Разом з тим далеко не всі країни повідомляють відповідні дані. Таке положення обмежує можливість складання об'єктивної і повної картини ринку цього типу зброї, до якої відносяться автомати, гвинтівки, кулемети, пістолети і боєприпаси до них. Серед країн, які не надають жодної інформації про свою діяльність в цій області, в доповіді згадані Болгарія, Ізраїль, Іран і КНДР. Ряд інших крупних експортерів і імпортерів зброї надають неповні відомості. ■

(За матеріалами Defense Express)

ЗВИНУВАЧЕННЯ В КОНТРАБАНДІ РАКЕТ НАПРАВЛЕНІ НА СТВОРЕННЯ АТМОСФЕРИ ПІДОЗРІЛОСТІ І НЕДОВІРИ ДО УКРАЇНИ – МЗС УКРАЇНИ

Звинування, які звучать в Росії на адресу офіційного Києва, в контрабанді крилатих ракет, виглядають нічим іншим, як свідомим прагненням «створити атмосферу підозрливості і недовіри до України, перш за все, напередодні зустрічі «великої вісімки» на території Російської Федерації». Про це йдеться в коментарі керівника прес-служби МЗС України Василя Філіпчука, текст якого обнародований 30 червня.

В.Філіпчук прокоментував публікацію в РФ книги «Російська Федерація і ситуація у області нерозповсюдження зброї масового знищення і засобів його доставки: загрози, оцінки, задачі і шляхи їх реалізації», а також заяву віце-прем'єра – міністра оборони Росії Сергія Іванова про те, що Україна незаконно поставила ракети Х-55 до Ірану і Китаю.

«Україна жорстко дотримується всіх вимог, які витікають з її членства в Режимі контролю за ракетними технологіями» (РКРТ), не допускаючи яких-

небудь порушень, підкреслив представник українського МЗС.

Як повідомлялося, ще в 2004 р. компетентними органами України був виявлений факт контрабанди згаданих ракет з території України до Ірану і Китаю міжнародним злочинним угрупованням, до складу якої входили громадяни України, Росії і Австралії. «Контрабанда була здійснена по сфальсифікованих документах, які передбачали передачу цих озброєнь Російської Федерації», – відзначив В.Філіпчук.

За його словами, українська сторона надала по дипломатичних каналах відповідну інформацію з цього питання декільком країнам і міжнародним організаціям, і іноземні партнери по цих консультаціях «адекватно сприйняли ситуацію і позитивно оцінили кроки, здійснені компетентними органами України по розслідуванню справи про контрабанду вказаних ракет».

Окрім цього, «враховуючи політичну значущість цього питання, делегація України в ході пленарного засідання РКРТ 2005 р. детально проінформувала партнерів про результати розслідування даної справи правоохоронними органами України».

«Заслуховуючи повідомлення делегації України, наші партнери по Режиму, зокрема представники делегації Російської Федерації, не виказали яких-небудь додаткових зауважень або питань», – відзначив В.Філіпчук.

За його словами, у зв'язку з «згаданими безпідставними звинуваченнями з боку російської сторони, Міністерство закордонних справ України звернулося в МЗС РФ щодо надання роз'яснення причин, які спонукали її публічно заявити про, нібито, порушенні вимог Україною Режиму контролю за ракетними технологіями».

Окрім цього, український МЗС вважає, що, «виходячи з духу партнерства між Україною і Росією, будь-яка стурбованість Російської Федерації повинна

була б обговорюватися в двосторонньому форматі по дипломатичних каналах та/або в рамках Режиму, що відповідало б існуючим процедурам, які діють в міжнародній практиці».

В.Філіпчук заявив, що українська сторона відкидає будь-які звинувачення в нібито «поставках» або «незаконному експорті» крилатих ракет Х-55 в інші країни. «Ракети Х-55 з території України на законних підставах передавалися тільки Російській Федерації», – підкреслив представник українського МЗС. ■

РОСІЯ НЕ ЗНИМАЄ ОФІЦІЙНІ ЗВИНУВАЧЕННЯ В ПОРУШЕННІ УКРАЇНОЮ РЕЖИМУ ПО КОНТРОЛЮ ЗА РАКЕТНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ – С.ІВАНОВ

Росія має в своєму розпорядженні дані про те, що кілька років тому українська фірма поставила за рубіж 12 крилатих ракет великої дальності. Про це заявив віце-прем'єр – міністр оборони РФ Сергій Іванов.

«Українська фірма «Прогрес», яка є дочірнім підприємством «Укрспецекспорту», в 2000 і 2001 рр. поставила шість крилатих ракет Х-55 до Китаю і ще шість таких же ракет до Ірану», – повідомив журналістам 30 червня С.Іванов. За його словами, це – радянські ракети великої дальності (більше 1000 км) повітряного базування. ■

(За матеріалами Defense Express)

ЗВИНУВАЧЕННЯ УКРАЇНИ З БОКУ РФ В ПОРУШЕННІ РЕЖИМУ КОНТРОЛЮ ЗА РАКЕТНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ Є НЕОБГРУНТОВАНИМИ – Ю.АЛЕКСЕЄВ

Звинувачення на адресу України з боку Російської Федерації в порушенні Режиму контролю за ракетними

технологіями (РКТР) вносять «ложку дьогтю» в українсько-російську співпрацю в космічній діяльності. Про це заявив 29 червня на прес-конференції генеральний директор Національного космічного агентства України (НКАУ) Юрій Алексєєв.

«Всі домовленості з Росією про використання космічного простору в мирних цілях і по бойових машинах нами виконуються», – підкреслив глава НКАУ, нагадавши, що нещодавно сторонами підписана, «Програма співпраці між Україною і РФ у сфері використання і дослідження космічного простору в мирних цілях на 2007-2011 р.» ■

(За матеріалами Defense Express)

МОСКВА НАМАГАЄТЬСЯ ДИСКРЕДИТУВАТИ УКРАЇНУ НАПЕРЕДОДНІ САМІТУ «ВЕЛИКОЇ ВІСІМКИ» – ГЛАВА МЗС УКРАЇНИ

Заяви російських політиків про несанкціонований продаж Києвом зброї Ірану і Китаю свідчать про спробу дискредитації України напередодні проведення саміту «Великої вісімки» в Петербурзі, заявив 3 червня, глава МЗС України Борис Тарасюк.

«Я не можу не погодитися з одним з коментарів, який полягає у тому, що це робиться російськими посадовцями напередодні саміту «Великої вісімки» в Санкт-Петербурзі, і таким чином – дискредитувати Україну», – сказав Б.Тарасюк.

«Відомо, що ці дії мали місце задовго до того, як в Україні встановилася демократична влада. Але, на жаль, з російської сторони використовується будь-яка можливість для того, щоб дискредитувати Україну напередодні саміту «Великої вісімки», – підкреслив глава МЗС України. При цьому Б.Тарасюк нагадав, що всі міжнародні струк-

тури по контролю за ракетними технологіями давно знають про цей інцидент і не мають ніяких претензій до України.

«Тобто робиться фактично сенсація з того, що давно вже відоме. Це не є нормальними прийомами, які повинні використовуватися між партнерами», – сказав він. ■

ЗВИНУВАЧЕННЯ УКРАЇНИ В НЕЗАКОННИХ ПОСТАВКАХ КРИЛАТИХ РАКЕТ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ РОСІЄЮ В ЇЇ ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСАХ – В.ГОРБУЛІН

Звинувачення України в незаконних поставках стратегічних ракет Х-55 Ірану і Китаю використовуються Росією в політичних інтересах. Про це 6 липня на прес-конференції заявив виконуючий обов'язки секретаря Ради національної безпеки і оборони України Володимир Горбулін. За його словами, сьогодні ніяк не відрізнити «Сполучені Штати з «Кольчугою» від Росії з Х-55». Все, що стосується військово-технічної співпраці і торгівлі зброєю, не повинно використовуватися в політичних процесах, відзначив В.Горбулін.

При цьому він підкреслив, що сьогодні система експортного контролю України – одна з найдосконаліших в світі. «Я не думаю, що шановний міністр оборони і віце-прем'єр російського уряду Сергій Іванов випадково нагадав про ситуацію, яка була кілька років тому, саме напередодні саміту «вісімки» в Санкт-Петербурзі. Мабуть, щоб показати, яким ненадійним партнером є Україна», – заявив В.Горбулін. Він також відзначив, що, обвинувачувавши українських постачальників в порушенні правил, С.Іванов повинен згадати про участь в тій акції не тільки українських, але і російських громадян. Тоді це була

б об'єктивна інформація, відзначив В.Горбулін. За його словами, жодна країна ніколи не могла повністю запобігти можливості вивозу зброї. ■

ПЕРЕДАЧА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ІРАКУ І ГРУЗІЇ ЗДІЙСНОВАЛАСЯ БЕЗ ПОРУШЕНЬ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ – ЦДАКР

Передача Іраку і Грузії військової техніки здійснювалася в рамках чинного законодавства України. Так прокоментували агентству Defense Express експерти Центру досліджень армії, конверсії і роззброєння (ЦДАКР) заяву Комуністичної партії України про те, що Уряд України порушив законодавство, безоплатно передавши Іраку і Грузії озброєння і військову техніку без відповідного рішення Верховної Ради.

Зокрема, експерти ЦДАКР підкреслили, що військова техніка з складу українського миротворчого контингенту була передана Іракській армії на основі постанови Уряду України з дотриманням всіх необхідних процедур. Так само була реалізована і поставка комплексів ППО до Грузії.

При цьому, за словами аналітиків, в українському законодавстві «існує вакуум в цьому питанні». У ст. 85, п. 23 Конституції України, на яку посилаються комуністи, йдеться про схвалення Верховною Радою рішення про надання «військової допомоги» іноземним державам, тоді як в українському законодавстві немає тлумачення самого поняття «військова допомога».

Єдиним випадком, коли згадується категорія «військова допомога», є ст. 6 Закону України «Про порядок направлення підрозділів Збройних сил України до інших держав». При цьому, «військова допомога» співвідноситься виключно з направленням підрозділів ЗС України до інших держав. Тому поси-

лання на Конституцію України у випадку з передачею озброєнь Іраку і Грузії є не виправданим.

У ЦДАКР вважають, що будь-яка передача військової техніки іноземним державам (продаж, передача на безоплатній основі, з використанням офсетних схем і т.д.) є формою військово-технічної співпраці і «збройового» бізнесу. Передавши техніку Іракській армії, Україна створила умови для розвитку подальшої військово-технічної співпраці з Іраком і формування позитивного клімату для подальшого просування економічних інтересів України в цій країні.

За словами експертів, 26-29 червня 2006 р. в Україні з візитом знаходилася делегація Сухопутних сил Республіки Ірак, в ході якого вивчалися можливості українського ОПК по ремонту і модернізації танків Т-72, виробництву і поставках бойових броньованих машин, оснащення для антитерористичних операцій, поставках навчальних класів, тренажерів і підготовці фахівців бронетанкових військ. Були проведені переговори з «Українською авіаційною транспортною компанією» про можливі напрямки розвитку співпраці. Крім того, розглядалося і питання підготовки фахівців для обслуговування техніки, яка була передана українськими миротворцями Іраку.

Фактично, передавши безоплатно техніку Іраку, був закладений фундамент для отримання подальших контрактів для українського ОПК, вказують експерти.

Що ж до Грузії, та військово-технічна співпраця є важливим елементом відносин стратегічного партнерства між двома країнами. Грузія виступає не тільки традиційним партнером України по ГУАМ, Співдружності демократичного вибору і просування на шляху євроатлантичної інтеграції, але і є гарантом формування

альтернативних джерел енергетичної безпеки України, підкреслили аналітики ЦДАКР. ■

Довідка Defense Express. Зі складу української 81-й тактичної групи, яка до кінця 2005 р. виконувала миротворчі функції в Іраку, було передано 13 БРДМ-2, 38 вантажних автомобілів, 18 одиниць техніки зв'язку, 4 ремонтні майстерні, 8 автозаправників, 11 машин для дегазації і дезактивації, 1 командно-штабна машина, 3 евакотранспортери, 1 машина для очищення води, 17 причепів. Також іракським військовим передали 527 одиниць стрілецької зброї, близько 1500000 штук боєприпасів і значна кількість майна.

(За матеріалами Defense Express)

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ ООН ЩОДО ЛЕГКОЇ СТРЕЛЬЦЬКІЙ ЗБРОЇ ЗАКІНЧИЛАСЯ БЕЗРЕЗУЛЬТАТНО – К.АННАН

Генеральний секретар ООН Кофі Аннан заявив, що він розчарований результатами міжнародної конференції з проблем боротьби з незаконною торгівлею легким стрілецьким озброєнням. Як повідомила 11 липня служба новин ООН, учасникам конференції не вдалося досягти домовленості по тексту підсумкового документа зустрічі.

Разом з тим в посланні Генсека ООН делегатам конференції, яке цитує служба новин ООН, наголошується, що «багато країн відправили на форум представників високого рівня і що групи, які представляють

цивілізоване співтовариство, брали активну участь в дискусіях». К.Аннан також підкреслив, що заслуга нинішньої конференції, яка була присвячена оцінці ходу реалізації Програми дій щодо припинення незаконної торгівлі стрілецькою зброєю, полягає у тому, що вона знов привернула увагу міжнародного співтовариства до цієї проблеми. К.Аннан також констатував, що країни-члени ООН підтвердили прихильність програмі, прийнятій в 2001 р.

Як відзначає служба новин ООН з посиланням на К.Аннана, на сьогоднішній день чверть об'єму світової торгівлі стрілецькою зброєю, який становить близько \$4 млрд, припадає на незаконні операції. Генсек ООН підкреслив, що незаконне розповсюдження легкої стрілецької зброї призводить до загострення конфліктів, породжує потоки біженців і веде до формування культури насильства і безкарності. Щорічно десятки тисяч чоловік стають жертвами конфліктів, де застосовується стрілецька зброя, сотні людей щодня гинуть в результаті злочинів, скоюваних за допомогою такої зброї, заявив Генсек ООН.

Він закликав до досягнення угоди про сертифікацію кінцевого користувача стрілецької зброї. «Без такої сертифікації будь-які зусилля з урегулювання торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями і відповідної брокерської діяльності не принесуть потрібних результатів», – відзначив глава ООН. ■

Ракети для Ірану або про що не сказав міністр оборони Росії

Україна, порушуючи Режим контролю за ракетними технологіями поставила Китаю і Ірану по 6 крилатих ракет дальньої дії. Про це заявив віце-прем'єр російського уряду - міністр оборони Сергій Іванов. При цьому міністр оборони Росії умовчав про ряд деталей цієї операції. Умовчав тому, що ці деталі примушують шукати в цій історії вже не тільки і не стільки український, а саме російський слід.

Ще в 2001 р. Україна відвідувала перед ООН про те, що ці ракети були вивезені в РФ. Оскільки вони перевозилися на основі контракту між спеціалізованою зовнішньоторговельною фірмою «Прогрес» і Федеральним державним унітарним підприємством «Росвооружение» за наявності сертифікату кінцевого користувача від міністерства оборони Російської Федерації на поставку в РФ 20 крилатих ракет Х-55. При цьому перевізника для ракет – казахську компанію GST-AERO AIR-COMPANY – представляла російська сторона. У літак цієї компанії і були завантажені ракети. Тепер, щоб зрозуміти, як стало можливим, що ракети замість Росії опинилися в Ірані і Китаї – потрібно хоча б у загальних рисах змалювати ситуацію навколо цієї операції. Операції, яка ще задовго до заяв Іванова, була темою розслідувань в самій Україні.

ВИХІДНІ ДАНІ

У січні 2005 р. народний депутат Григорій Омельченко обнародував на сесії Верховної Ради України депутатський запит до генпрокурора С.Піскуна і голови СБУ І.Смешко про надання парламенту повної інформації

про обставини незаконного продажу за кордон військового майна і крилатих ракет в 1999-2001 рр. посадовцями Державної компанії «Укрспецекспорт» і Служби безпеки України. У відповідь СБУ повідомила, що в 2004 р. нею «виявлена і припинена діяльність міжнародної злочинної групи торговців зброєю, що мала намір незаконно вивести за межі України 20 крилатих ракет повітряного базування (КРВБ) типів Х-55, Х-55М радянського виробництва, здатних нести ядерний заряд, а також інші товари військового призначення». При цьому 17 лютого 2004 р. Служба безпеки України порушила кримінальну справу по фактах контрабанди крилатих ракет Х-55 і іншого озброєння за межі України.

Ракета Х-55 (AS-15 «Kent» – по класифікації НАТО) – дозвукова крилата ракета, яка здійснює політ з огинанням рельєфу місцевості на малій висоті. Вона призначена для поразки стратегічних об'єктів з розвіданими координатами на відстані до 2500 км. Для надточного попадання в ціль необхідно наперед закласти до пам'яті ракети оцифровану карту: бортовий радар сканує рельєф місцевості, і бортовий комп'ютер коректує політ.

Носіями цих ракет, прийнятих на озброєння 31 грудня 1983 р., є літаки стратегічної авіації Ту-95МС і Ту-160. Ту-95МС може нести до шести ракет Х-55, Ту-160 – до 12 ракет Х-55 або Х-55СМ. Після розпаду СРСР частина ракет і їх носіїв залишилася за межами Росії. В кінці 1999 р. 575 ракет Х-55 і модифікованих Х-55СМ були доставлені з України до Росії в рахунок погашення боргу за поставки газу.

Досудовим слідством було встановлено, констатовалося в документі народного депутата, що в міжнародній злочинній групі, яка здійснила вказані незаконні операції по контрабанді за межі України крилатих ракет повітряного базування, діяли громадяни Росії О.Орлов, Е.Шиленко, Г.Шкіньов, громадянин Австралії Хайдер Сарфраз, громадянин України В.Євдокімов. За обнародованою версією, на початку 2000 р. громадянин Росії, підприємець Олег Орлов (якого в 2001 р. Рада Безпеки ООН обвинувачувала в незаконних поставках зброї до Анголи) і його представник в Україні Е.Шиленко надали через Державну компанію «Укрспецекспорт» її дочірньому підприємству – спеціалізованій зовнішньоторговельній фірмі (СЗТФ) «Прогрес» – підроблений контракт від імені «Росвооружение» (попередник нинішнього Рособоронекспорта) і сертифікат кінцевого користувача від міністерства оборони РФ на поставку в цю країну 20 крилатих ракет.

Григорій Омельченко стверджував, що тодішньому генеральному директору «Укрспецекспорту» В.Мальову було відомо, що крилаті ракети вивозилися не до Росії, а в інші країни і що для цього використовувалися фіктивні документи. Звинувачення, зокрема, стверджує, що О.Орлов і Е.Шиленко, за допомогою громадянина України В.Євдокімова, вивезли авіаційним транспортом за підробленими документами шість крилатих ракет Х-55СМ до Китаю,

і за ці ракети на рахунок СЗТФ «Прогрес» з рахунку американської фірми Technocality INC в Центральному європейському міжнародному банку (Угорщина) було перераховано \$600 тис. До Ірану, у свою чергу, окрім ракет, було відправлено наземне технічне устаткування для передполітної підготовки ракет і відряджено фахівці для навчання іранського персоналу.

Орлов був в липні 2004 р. арештований в Чехії, де, як повідомляють, жив після замаху на його життя у в'язниці. Продовжується пошук його

За обнародованою версією, на початку 2000 р. громадянин Росії, підприємець Олег Орлов (якого в 2001 р. Рада Безпеки ООН обвинувачувала в незаконних поставках зброї до Анголи) і його представник в Україні Е.Шиленко надали через Державну компанію «Укрспецекспорт» її дочірньому підприємству – спеціалізованій зовнішньоторговельній фірмі (СЗТФ) «Прогрес» – підроблений контракт від імені «Росвооружение» (попередник нинішнього Рособоронекспорта) і сертифікат кінцевого користувача від міністерства оборони РФ на поставку в цю країну 20 крилатих ракет

підлеглого Е.Шиленко. У січні 2004 р., катаючись на квадрациклі, загинув генеральний директор S.H. Heritage Holding Limited Хайдер Сарфраз, який виступав посередником в контактах з іранською стороною. По клопотанню СБУ, діяльність російського громадянина Г.Шкіньова, який проживає на Кіпрі, розслідується правоохоронними органами цієї країни. У квітні 2004 р. було заарештовано поки що єдиного обвинувачуваного в справі контрабанди крилатих ракет до Ірану Володимира Євдокімова.

«ЗАХИСНІ» ДЕТАЛІ

Окрім заяв народного депутата Григорія Омельченко, є також ряд цікавих уточнюючих деталей, які оприлюднив адвокат Богдан Ференц, котрий захищав в суді єдиного обвинувачуваного у справі про незаконний продаж ракет генерального директора компанії «Укравізаказ» Володимира Євдокимова. Адвокати, посиляючись на слова свого підзахисного, стверджували, що Володимир Євдокимов був добре знайомий з тодішнім керівником «Укрспецекс-

Адвокат підтверджував, що в ході судового слідства було встановлено, що на угоді на поставку до Росії в межах вказаного контракту шести крилатих ракет Х-55 від Росії є печатка «Росвооружения» і підпис. Є наявним і додаток до договору на поставку комплексу наземного обладнання КНО-120. «Ми проаналізували договори, – розповів Богдан Ференц. – В додатковій угоді на поставку КНО-120 вже вказана інша сторона – «Рособоронэкспорт», але печатка поставлена «Росвооружением»

порту», який, знаючи, що у Євдокимова є можливість повернути партнерів до фінансування контракту, звернувся до нього з проханням допомогти здійснити попередню оплату за спецвироби і їх перевезення. Тобто захист говорив, що Євдокимов виступив тільки фінансовим гарантом операції, не знаючи, куди саме повинна бути поставлена спецпродукція. При цьому, судячи з усього, використовувався фінансовий ресурс фірми Technocality INC, яка, за твердженням фахівців, була фінансо-

вим партнером при реалізації державних контрактів з участю України і Лівії, Анголи, Мексики і інших країн.

Адвокат підтверджував, що в ході судового слідства було встановлено, що на угоді на поставку до Росії в межах вказаного контракту шести крилатих ракет Х-55 від Росії є печатка «Росвооружения» і підпис. Є наявним і додаток до договору на поставку комплексу наземного обладнання КНО-120. «Ми проаналізували договори, – розповів Богдан Ференц. – В додатковій угоді на поставку КНО-120 вже вказана інша сторона – «Рособоронэкспорт», але печатка поставлена «Росвооружением».

«Насправді є договір між «Росвооружением» і «Прогресом». Якість і форму цього договору видно неозброєним оком, – помічає Богдан Ференц. – Та все ж він підписується». Відповідно до умов контракту, виконання українською стороною умов договору закінчувалося передачею покупцю спецвиробів в аеропорту Гостомеля.

Адвокат говорить, що «Служба з експортного контролю видає ліцензію «Прогресу» на поставку цих виробів. За інформацією «Прогресу», наданої до Департаменту авіаційного транспорту Мінтрансу України, перевезенням займалася російська сторона, яка найняла казахську авіакомпанію GST AERO. Ми однозначно встановили, що літак сів в Ірані тільки у зв'язку з наказом казахської авіакомпанії. Її дочірнє підприємство розміщене в Об'єднаних Арабських Еміратах. Хоча встановлено, що власником літака є фірма «Атлас», розташована на території Ірану».

При цьому захист наполягав на тому, що про поставку крилатих ракет взагалі не може бути і мови. А поставлені Україною до Ірану і Китаю в 1999-2001 рр. крилаті ракети Х-55 взагалі не «є зброєю». «Ми констатуємо, що до Ірану і Китаю не вивозилася зброя, – заявив Богдан Ференц. – Ми називаємо це «вироби». На підставі доказів, що є в ма-

теріалах справи, можна говорити про типове шахрайство по відношенню до намірів Ірану і Китаю, які намагалися отримати зброю. Тобто домовлялися про крилаті ракети, а вивезли непотріб».

«По-перше, це були вироби 1987 р. випуску. Їх часовий ресурс – вісім років. Відповідно до технологічних і технічних інструкцій, продовжити їх ресурс можна тільки за участю безпосередньо конструкторів заводу, тобто технічної інспекції. Це не робилося. Крім того, з України до Росії була вивезена технічна і технологічна документація на ці ракети. Всі бойові головки, вважатимемо – це основна складова зброї, також були відправлені до Росії. Крім того, в суді був допитаний колишній командувач ВПС України Віктор Стрельников, який оглядав в Ірані ці ракети і стверджує: на ракетах було написано – учбові. Вони були розукомплектовані».

ПРО «БІЛІ ПЛЯМИ» РАКЕТНОЇ ІСТОРІЇ

Вказана велика кількість фактів і аргументів, проте, залишається широкий простір для сумнівів і додаткових питань. Понад усе проблеми виникають, коли доходить до іранського сліду в цій справі. Адже, якщо вірити адвокатам, до того ж Євдокимова, як фінансового посередника, не було претензій після того, як він по аналогічній фінансовій схемі забезпечував і поставку першої партії ракет в 2000 р., які опинилися в Китаї. «У травні-червні 2001 р. проводяться дві поставки по такій же схемі, по цьому ж контракту, і вже Євдокимову інкримінують, що він займається контрабандою», – стверджують адвокати. Саме в цей період реалізовувався контракт з «Росвооружением», по якому на борт зафрахтованого росіянами літака казахської авіакомпанії були завантажені вироби. І замість Росії ці ракети опинилися в Ірані. Тоді чому ракетна операція з Китаєм по цій схемі питань не викликала,

а з Іраном стала приводом для внутрішніх розбирань?

Не зрозуміло і те, чому Україна не наполягає на розслідуванні цієї справи з залученням російської сторони? Як так вийшло, що «Росвооружение» не забезпечило контроль за польотом цього літака з українського Гостомеля до Росії? Або вони про нього просто не знали? А контракт з «Росвооружением», як і сертифікат кінцевого користувача від міноборони РФ, був липовим?

Згідно з даними українського слідства, державна компанія «Росвоо-

Не зрозуміло і те, чому Україна не наполягає на розслідуванні цієї справи з залученням російської сторони? Як так вийшло, що «Росвооружение» не забезпечило контроль за польотом цього літака з українського Гостомеля до Росії? Або вони про нього просто не знали? А контракт з «Росвооружением», як і сертифікат кінцевого користувача від міноборони РФ, був липовим?

ружение» неналежним чином проводила фінансові розрахунки за контрактом з Україною на поставку Х-55. Чомусь російська сторона здійснювала розрахунки не з офіційних рахунків «Росвооружения», а через офшорні компанії, що є грубим порушенням. Більш того, росіяни не виявили ніякого інтересу до долі зниклих ракет. Вони не послали жодного офіційного запиту. По формальній логіці, зниклі ракети українськими не були. Оскільки відразу після зльоту літака, згідно з накладними, ракети перетворювались на власність російської сторони. ■

Володимир ТКАЧ,
Defense Express

Незаконна торгівля легкими озброєннями: чи є вирішення проблеми?

Інформація про Оглядову Конференцію щодо розгляду стану імплементації Програми дій ООН 2001 року із запобігання незаконній торгівлі легкими озброєннями і стрілецькою зброєю в усіх її аспектах

26 червня – 7 липня 2006 року в штаб-квартирі ООН в Нью-Йорку відбулася Оглядова Конференція (далі – Конференція), щодо розгляду стану імплементації Програми дій ООН 2001 року із запобігання незаконній торгівлі легкими озброєннями і стрілецькою зброєю в усіх її аспектах (далі – Програма).

Учасники зустрічі обрали Прасада Каріявасама (Шрі-Ланка) головою Конференції. Віце-головами були обрані Алжир, Бенін, Єгипет, Нігерія, Сенегал, Південна Африка, Багладеш, Китай, Індонезія, Іран, Японія, Вірменія, Білорусь, Болгарія, * Чехія, Польща, Словенія, Аргентина, Бразилія, Колумбія, Коста-Рика, Ямайка, Перу, Австрія, Канада, Фінляндія, Ізраїль, Іспанія, Швейцарія.

До основних завдань Конференції були віднесені розгляд стану імплементації Програми на національному, регіональному та глобальному рівнях, а також міжнародної співпраці у її реалізації.

26 червня – 29 червня проходили загальні дебати Конференції, участь в яких взяли близько 100 делегацій в т.ч. від імені регіональних груп та об'єднань. 29-30 червня виступили представники більше 20 міжнародних урядових та неурядових організацій. 30

червня до 7 липня делегації опрацювали проект підсумкового документа Конференції та проводили інтерактивну дискусію з таких кластерів, як контроль та облік запасів ЛОСЗ, роззброєння, створення інституційних механізмів, розбудова можливостей, мобілізація ресурсів для боротьби з нехаконними ЛОСЗ, маркування та відслідковування стрілецької зброї, зв'язки незаконних ЛОСЗ з тероризмом, організованою злочинністю, наркоторгівлею та торгівлею природними ресурсами, імпортно-експортний контроль, незаконна брокерська діяльність у сфері ЛОСЗ, соціальний розвиток та проблематика ЛОСЗ. Міжнародна співпраця була наскрізною темою у ході обговорення.

Протягом роботи Конференції була проведена низка семінарів-презентацій регіональних та національних програм (ОБСЄ, НАТО, ЄС, ЕКОВАС, ОАД) щодо боротьби з незаконними ЛОСЗ та контролю за легкими озброєннями та стрілецькою зброєю.

Генеральний секретар ООН надіслав вітання учасникам Конференції. Участь у роботі Конференції взяв Заступник Генсекретаря з питань роззброєння Н.Танака.

У ході загальних дебатів делегації зосереджували основну увагу на заходах, які вживаються на національ-

ному та регіональному рівнях з метою реалізації Програми та на стані імплементації регіональних документів щодо ЛОСЗ.

Аналіз виступів дає змогу відзначити, що більшість країн започаткувала національні нормативні та інституційні механізми реалізації Програми. На національному та, особливо, на регіональному рівнях вживаються заходи з метою попередження та зменшення неконтрольованого переміщення та розповсюдження ЛОСЗ. Ефективність зазначених заходів різниться. Прогрес в імплементації Програми здебільшого проявляється у контексті виконання регіональних документів щодо ЛОСЗ.

Стан реалізації Програми дій ООН оцінювався делегаціями в цілому позитивно, однак відзначалася необхідність значної активізації співробітництва країн щодо попередження неконтрольованого розповсюдження ЛОСЗ. Країни, які вже мають механізми та програми щодо боротьби з незаконною торгівлею ЛОСЗ, продовжили їх перегляд й удосконалення, а країни, де механізми експорту/імпорту ЛОСЗ є слабкими, а також які найбільше страждають від незаконних поставок ЛОСЗ, продовжували зосереджувати зусилля на створенні інтегрованих національних планів імплементації Програми. Міжнародні неурядові організації активно залучаються до роботи урядових структур з проблематики незаконних ЛОСЗ. У практичній стадії знаходиться реалізація низки регіональних документів у рамках ОБСЄ, ЄС, ОАД, АС з питань ЛОСЗ. За останні роки збільшилися обсяги донорської допомоги для вирішення проблем, пов'язаних з незаконними ЛОСЗ, зокрема щодо їх утилізації.

Разом з тим, інституційний та нормативний прогрес, що спостерігається, не завжди підкріплюється вагомими

практичними здобутками, особливо щодо попередження порушень ембарго на постачання ЛОСЗ у зони збройних конфліктів, знищення надлишкових озброєнь, регулювання експорту/імпорту та посередницької діяльності щодо ЛОСЗ. Незважаючи на рекомендації, які містяться в Програмі стосовно оперативного обміну на регіональному та міжнародному рівнях інформацією з питань ЛОСЗ, після прийняття і Програми в 2001 році не було започатковано нових ініціатив у цій сфері. Серйозне занепокоєння у делегацій продовжують викликати соціально-економічні наслідки неконтрольованого переміщення та розповсю-

Учасники зустрічі обрали Прасада Каріявасама (Шрі-Ланка) головою Конференції. Віце-головами були обрані Алжир, Бенін, Єгипет, Нігерія, Сенегал, Південна Африка, Багладеш, Китай, Індонезія, Іран, Японія, Вірменія, Білорусь, Болгарія, Чехія, Польща, Словенія, Аргентина, Бразилія, Колумбія, Коста-Рика, Ямайка, Перу, Австрія, Канада, Фінляндія, Ізраїль, Іспанія, Швейцарія

дження ЛОСЗ та низька активність країн у розгляді зазначених питань. Значний наголос промовцями робився на важливості недопущення надмірної «бюрократизації» процесу реалізації Програми, приділення рівноцінної уваги всім її складовим Міжнародна співпраця щодо поширення досвіду у боротьбі з незаконними ЛОСЗ також потребує значної активізації.

У виступах багато уваги приділялося питанням знищення ЛОСЗ. Делегації відзначали дві головні тенденції, які домінують на сьогодні у цій сфері: збір озброєнь здійснюється у широкого кола

осіб у рамках процесів роззброєння, демобілізації та реінтеграції; країни при знищенні озброєнь намагаються врахувати екологічні аспекти цієї діяльності.

Управління запасами зброї становить іншу важливу проблему для багатьох країн, особливо великих виробників ЛОСЗ. Делегації відзначали необхідність запровадження централізованих систем обліку та потребу інформування країнами-отримувачами ЛОСЗ про реекспорт ними зброї. Одним з помітних недоліків реалізації ого кластеру Програми є відсутність практики обміну між країнами досвідом щодо управління і запасами ЛОСЗ.

Експортно/імпорتنі процедури щодо ЛОСЗ також потребують удосконалення та уніфікованого застосування. Держави висловилися за врахування при здійсненні експортних операцій таких факторів, як стан дотримання прав людини, існуючі санкційні режими, а також інші міжнародні регіональні зобов'язання у цій сфері.

Серед проблемних питань, які найчастіше піднімалися у виступах делегацій і вирішення яких визнавалися необхідними для ефективної імплементації Програми, можна виокремити такі:

- удосконалення міжнародних (глобальних) механізмів боротьби з незаконним переміщенням та розповсюдженням ЛОСЗ та їх паралельне застосування з регіональними та національними механізмами;
- посилення експортно-імпортного контролю за військовою продукцією, зберіганням зброї, здійснення більш тісної координації роботи митних та інших спеціальних органів;
- запровадження чітких критеріїв, керівних принципів експорту та підвищення транспарентності у передачах озброєнь як стандарту роботи експортерів ЛОСЗ; визначення санкцій для тих виробників ЛОСЗ, які свідомо здійснюють незаконне постачання;

- започаткування під егідою ООН переговорів щодо розробки міжнародного документа стосовно боротьби з незаконним посередництвом та брокерською діяльністю;
- обговорення проблематики боєприпасів до ЛОСЗ;
- системне вивчення питань про причини, які породжують незаконне переміщення та розповсюдження ЛОСЗ, взаємозв'язків нелегальних постачань, наркоторгівлі та транснаціональної злочинності;
- продовження дискусії щодо питання доцільності вільного обігу ЛОСЗ серед цивільного населення;
- більш активне залучення міжнародних фінансових інституцій до виконання урядових програм боротьби з незаконними переміщенням та розповсюдженням ЛОСЗ;
- збільшення надання донорської допомоги на утилізацію надлишкових озброєнь, підвищення ефективності координації роботи країн-донорів та країн-реципієнтів.

У ході роботи Конференції більшість делегацій стримано оцінила погодження в червні 2005 року міжнародного політичного документа щодо маркування та відслідковування незаконних ЛОСЗ. Африканські та латиноамериканські країни відзначали, що політичний характер документа та диспозитивний характер його положень не сприяють встановленню чітких зобов'язань для країн. Наголошувалося, що погодження політичного документа є лише початковим кроком на шляху встановлення чітких та обов'язкових механізмів співпраці держав у цій сфері. Політичний документ в подальшому має бути розвинутий у юридично обов'язкову домовленість. Більш активних зусиль потребує опрацювання питання боєприпасів до ЛОСЗ, особливо у контексті незаконного обігу стрілецької зброї.

Делегація Австрії, виступаючи на загальних дебатах від імені ЄС, наголоси-

ла на важливості попередження переведення легальної торгівлі озброєння у нелегальний бізнес та обмеження надмірного накопичення ЛОСЗ у регіонах, охоплених збройними конфліктами. Найбільш важливими для Європейського Союзу сферами подальшої діяльності з реалізації Програми будуть незаконне брокерство, удосконалення експортних контрольних механізмів, розробка керівних принципів передач ЛОСЗ та проблематика боєприпасів до ЛОСЗ. На думку ЄС, незаконне посередництво та переміщення ЛОСЗ є основними факторами, які постійно підживлюють незаконну торгівлю зброєю.

США відзначали важливість боротьби з незаконним розповсюдженням ЛОСЗ здебільшого у контексті боротьби з міжнародними тероризмом. Пріоритетного значення американська сторона надає знищенню ПЗРК. США виступили проти обговорення на Конференції проблематики боєприпасів до ЛОСЗ, питання цивільного використання ЛОСЗ і негативно поставилися до можливості обмеження постачання стрілецької зброї та легких озброєнь недержавним групам.

У ході конференції ЄС, США, а також ОБСЄ інформували про співпрацю з іншими країнами щодо реалізації Програми, в тому числі згадувався проект знищення надлишкових запасів ЛОСЗ та ПЗРК в Україні.

Росія у ході загальних дебатів особливий наголос робила на питаннях зміцнення національного законодавства та регіональної співпраці з питань незаконних ЛОСЗ. Пріоритетними заходами для країн пропонувалося визначити заборону ЛОСЗ для недержавних суб'єктів, суттєве обмеження посередницької діяльності, детальний розгляд питання неліцензійного виробництва ЛОСЗ, здійснення верифікації поставок ЛОСЗ. Російська сторона інформувала про діяльність у рамках СНД стосовно вироблення єдиних стандартів відслідкову-

вання незаконних ЛОСЗ. Росія виступила проти поширення положень Програми на законну торгівлю ЛОСЗ. Такий підхід був також підтриманий Китаєм, Пакистаном, Індією, Індонезією та іншими найбільшими імпортерами ЛОСЗ.

Представники арабських країн у своїх виступах неодноразово підкреслювали важливість дотримання паритету у питаннях боротьби з незаконним розповсюдженням ЛОСЗ і забезпеченням національної безпеки та реалізацією права народів на самовизначення. Іран та Єгипет, зокрема, заперечили доцільність обговорення блоку питань контролю над передачами ЛОСЗ.

У ході роботи Конференції більшість делегацій стримано оцінила погодження в червні 2005 року міжнародного політичного документа щодо маркування та відслідковування незаконних ЛОСЗ. Африканські та латиноамериканські країни відзначали, що політичний характер документа та диспозитивний характер його положень не сприяють встановленню чітких зобов'язань для країн

Представники африканських країн, в свою чергу, висловлювали занепокоєння повільними темпами реалізації на африканському континенті Програми дій ООН, пов'язуючи це в основному з фінансовими чинниками. Вони інформували про окремі заходи, які вживаються на регіональному рівні щодо прискорення виконання тих положень програми, які матимуть найбільший ефект у короткостроковій перспективі в Африці. Особлива увага при цьому, за їхніми словами, звертається на суворе дотримання ембарго на постачання зброї. У цьому контексті віталосся перетворення маторію ЕКОВАС на постачання ЛОСЗ до країн Західної Африки на міжнародну багатосторонню угоду.

Основний наголос країн, що розвиваються, у ході Конференції робився на

необхідності надання розвинутими країнами більшої фінансової та технічної допомоги у боротьбі з незаконними ЛОСЗ та подоланні наслідків їх застосування. Посилення міжнародної співпраці щодо цих питань залишається найбільш проблемним питанням для країн, що розвиваються.

Делегація України взяла участь у загальних дебатах, а також приєдналася до відповідного виступу ЄС. Учасників зустрічі було поінформовано про національне законодавство та практику України у галузі експортного контролю, а також про заходи, які вживаються Урядом України з імплементації положень Програми та відповідних документів ОБСЄ, зокрема стосовно започаткування конкретних проєктів знищення надлишкових запасів ЛОСЗ, які здійснюються за сприяння НАТО, США та низки європейських країн. Особливий наголос було зроблено на послідовній та відкритій політиці нашої держави у сфері експортного контролю за постачаннями ЛОСЗ. Делегація України підтримала аналіз ЄС стану імплементації Програми.

Основна увага у виступах представників міжнародних неурядових та урядових організацій, які взяли участь у Конференції, була зосереджена на негативних наслідках неконтрольованого розповсюдження ЛОСЗ та соціально-економічних аспектах цього явища. Виступи міжнародних неурядових організацій носили досить критичний характер, особливо щодо практики окремих держав в питаннях нерозповсюдження озброєнь та стану виконання Програми. Представники міжнародних урядових організацій інформували про стан реалізації прийнятих регіональних документів та ініціатив та ділилися досвідом щодо інституційного забезпечення реалізації заходів, визначених Програмою. Серед виступів підвищену увагу привернула інформація ОБСЄ та НАТО. ОБСЄ і Північноатлантичний Альянс реалізують найбільш комплексні з усіх існуючих програм щодо ЛОСЗ, країни-члени цих ор-

ганізацій започаткували щорічний обмін інформацією з відповідних питань, погоджено «найкращу практику» з майже усіх аспектів діяльності, пов'язаної з ЛОСЗ.

Незважаючи на досягнуті здобутки, учасники Конференції визнали необхідність подальших кроків та дій з метою комплексної реалізації зобов'язань за Програмою, зокрема стосовно питань, які нею не висвітлюються. У цьому контексті була висловлена низка пропозицій щодо шляхів покращення реалізації Програми дій ООН і, серед яких можна виділити такі:

- прискорення формування національних контактних пунктів (координуючого органу) з ЛОСЗ, які мають бути відповідальним за всі сфери реалізації Програми;
- продовження огляду адекватності існуючого законодавства щодо ЛОСЗ вимогам Програми; розширення змісту норм та програм щодо знищення зібраної, конфіскованої та надлишкової зброї;
- проведення державами регулярних зустрічей щодо питань безпеки зберігання та управління запасами ЛОСЗ;
- включення соціального та «людського виміру» (питання роззброєння, демобілізація та реінтеграція колишніх комбатантів) в національні плани імплементації Програми.

Учасники Конференції намагалися уникати дискусії щодо проблемних питань, які існували у ході розробки в 2001 році Програми. Разом з тим, під час щорічної Конференції такі питання неодноразово порушувалися і в кінцевому результаті не дали змогу успішно завершити роботу Конференції та прийняти підсумковий документ зустрічі. ■

Юрій Полурез,

Заступник директора Департаменту контролю над озброєннями та військово-технічного співробітництва Мінстерства закордонних справ України

Держекспортконтроль України: здобутки та проблеми

Значними подіями в 2005 році в житті України як держави, яка неухильно дотримується курсу на підтримку та зміцнення режимів нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, стали вступ України до міжнародного режиму експортного контролю Австралійська група та ратифікація Додаткового протоколу до Угоди між Україною та Міжнародним агентством з атомної енергії про застосування гарантій у зв'язку із Договором про нерозповсюдження ядерної зброї.

Ще в 1997 році в Україні постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 1997 року № 384 «Про затвердження Положення про порядок контролю за експортом, імпортом та транзитом товарів, що можуть бути використані у створенні хімічної, бактеріологічної (біологічної) та токсинної зброї» на державному рівні було встановлено контроль за окремими хімікатами, прекурсорами, збудниками захворювань, відповідним обладнанням, технологіями, які можуть бути використані у створенні хімічної, бактеріологічної (біологічної) та токсинної зброї. Однак, учасницею міжнародного режиму експортного контролю, який контролює такі категорії товарів, Україна стала тільки у 2005 році, не допустивши за попередні роки порушень на напрямі, проголошеному ще в 1997 році та врахувавши в нормативно-правових документах всі зміни, які були внесені до Керівних принципів та Контрольних переліків міжнародного режиму експортного контролю «Австралійська група».

Ратифікація Додаткового протоколу до Угоди між Україною та Міжнародним

агентством з атомної енергії про застосування гарантій у зв'язку із Договором про нерозповсюдження ядерної зброї ще раз підтвердила готовність нашої держави надати розширений доступ до інформації про свою ядерну діяльність. Стосовно сфери експортного контролю наша держава повинна надавати щоквартальні звіти щодо всіх експортних поставок товарів, які містяться у додатку до Додаткового протоколу. Додаток містить окремі категорії товарів, експорт яких відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 року № 86 (додаток 3, частина I) підлягає державному експортному контролю.

Протягом 2005 року продовжувалося вдосконалення нормативно-правової бази експортного контролю, в тому числі, внесення змін та доповнень до неї, зумовлених міжнародними зобов'язаннями України, які стосуються цієї сфери.

На виконання міжнародних зобов'язань України, обумовлених перспективою набуття членства в міжнародному режимі експортного контролю «Австралійська група» було розроблено

та прийнято **постанову Кабінету Міністрів України від 13.04.2005 № 274 «Про внесення змін у додатки 4 і 5 до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання».**

Зазначеною постановою КМУ внесені зміни до «Списку товарів подвійного використання, що можуть бути використані у створенні хімічної зброї» та «Списку товарів подвійного використання, що можуть бути використані у створенні бактеріологічної (біологічної) та токсинної зброї», затверджених постановою КМУ від 28.01.2004 № 86 «Про затвердження Порядку здійснення державного конт-

ролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання».

З метою скасування невизначених законодавством України функцій Державної служби експортного контролю, впорядкування проведення експертиз в галузі державного експортного контролю та конкретизації вимог до експертів було розроблено та прийнято **постанову Кабінету Міністрів України від 30.06.2005 № 537 «Про внесення змін до Положення про порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю».**

Зазначеною постановою КМУ внесені зміни до Положення про порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю, за-

твердженого постановою КМУ від 15.07.1997 № 767, серед яких:

- надання уточненого визначення терміну «експерт», який може проводити експертизу в галузі експортного контролю;
- визначення, хто може призначатися експертом;
- скасування положення про державних експертів Держекспортконтролю, як таких, що не врегульовані діючим законодавством;
- визначення можливості залучення для експертизи фізичних осіб, які є експертами відповідно до наданого визначення;
- визначення випадків надання узагальненої інформації про товари (а саме, можливість визначення груп товарів) для проведення попередньої експертизи тощо.

З метою удосконалення та впорядкування процедур державного експортного контролю за міжнародними передачами літальних апаратів, приведення нормативно-правових актів у галузі державного експортного контролю у відповідність до положень Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», «Повітряного кодексу України» та міжнародних зобов'язань України, обумовлених членством в міжнародному режимі експортного контролю «Вассенаарська домовленість», розроблено та прийнято **постанову КМУ від 21.07.2005 № 622 «Про внесення змін у додатки до постанов Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807 та 28.01.2004 № 86».**

Зазначеною постановою внесені зміни до терміну «цивільні літальні апарати». У терміні «цивільні літальні апарати» визначені умови, за виконання яких літальні апарати розглядаються як цивільні, міжнародні передачі яких не підлягають експортному контролю.

З метою визначення загального терміну, необхідного для розгляду заявок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, міжвідомчого узгодження та надання відповідних висновків прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 15.12.2005 № 1209 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань державного експортного контролю».

Ратифікація Додаткового протоколу до Угоди між Україною та Міжнародним агентством з атомної енергії про застосування гарантій у зв'язку із Договором про нерозповсюдження ядерної зброї ще раз підтвердила готовність нашої держави надати розширений доступ до інформації про свою ядерну діяльність

Зазначеною постановою внесені зміни до нормативно-правових актів в галузі державного експортного контролю:

- «Положення про порядок державного контролю за проведенням переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) про здійснення міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.02.1998 № 125;
- «Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807;
- «Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного викорис-

Історична довідка

На початку 1984 року група з розслідування в межах Організації Об'єднаних Націй виявила факти використання Іраком хімічної зброї в ході ірано-іракської війни, що протирічило положенням Женевського протоколу від 1925 року. При цьому з'ясувалося, що, принаймні, деякі з вихідних хімічних речовин та матеріалів для своєї програми створення хімічної зброї Ірак імпортував через легальні торговельні канали. У відповідь на це деякі країни запровадили систему контролю за експортом визначених хімічних речовин та матеріалів, які могли б бути використані для виробництва хімічної зброї.

Запроваджені заходи контролю виявилися малоефективними за відсутності в них одноманітності, і незабаром стало зрозуміло, що здійснюються спроби обійти їх. У цій ситуації Австралія запропонувала організувати нараду представників країн із запровадженням на їх території експортним контролем з метою узгодження всіх національних правил ліцензування експортної діяльності та підвищення ефективності співробітництва у цій галузі. Перша нарада групи представників зазначених держав, яка стала відома в подальшому як Австралійська група, відбулася у червні 1985 року в Брюсселі. На цій нараді 14 країн-учасниць та Європейська комісія погодилися, що необхідно надалі вивчати можливості експортного контролю та шляхів підвищення його ефективності щодо запобігання розповсюдженню хімічної зброї.

Відтоді проходять регулярні зустрічі країн-учасниць. Розроблені Австралійською групою переліки речовин та матеріалів, що підлягають експортному контролю, надалі були доповнені технологіями та обладнанням, які можуть бути використані для виробництва або використання хімічної або біологічної зброї.

Кількість країн-учасниць Австралійської групи збільшилося з 15-ти в 1985 році до 39-ти на сьогодні плюс Європейська комісія.

танья», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 86.

Основною метою внесених змін було встановити конкретний термін, необхідний центральним органам виконавчої влади, задіяним у вирішенні питань, пов'язаних з експортним контролем, для надання висновку стосовно можливості здійснення міжнародної передачі, яка є предметом розгляду. На сьогоднішній

З метою скасування невизначених законодавством України функцій Державної служби експортного контролю, впорядкування проведення експертиз в галузі державного експортного контролю та конкретизації вимог до експертів було розроблено та прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 30.06.2005 № 537 «Про внесення змін до Положення про порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю»

день цей термін становить 15 днів. Якщо надання висновку потребує додаткового часу «міністерства, інші центральні органи виконавчої влади письмово повідомляють про це Держекспортконтроль із зазначенням підстав для продовження терміну та визначають додатковий термін для надання висновку, який не може перевищувати 15 днів. У такому разі загальний термін розгляду заяв з урахуванням міжвідомчого узгодження не повинен перевищувати 90 днів».

Зареєстрований в Мін'юсті України 06.01.2005 за № 13/10293 наказ Держекспортконтролю України від 21.12.2004 № 375 «Про затвердження форми висновку про можливість проведення переговорів, форм звітів про використання дозвільних документів та встановлення строків звітності».

Зазначеним наказом:

- затверджена форма висновку Держекспортконтролю України щодо надання суб'єктам здійснення міжнародних передач товарів права на проведення переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) про здійснення експорту товарів військового призначення та подвійного використання;
- затверджена структура звіту суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності про підсумки проведення переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) про здійснення експорту товарів;
- затверджені форми звітів про використання дозволів чи висновків на право здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю;
- затверджені строки подання до Держекспортконтролю України зазначених вище звітів.

На виконання Указу Президента України від 14.12.2004 № 1483/2004 «Про деякі питання передачі державної таємниці іноземній державі чи міжнародній організації» та пункту 13 «Положення про порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю», затвердженого постановою КМУ від 15.07.1997 № 767, з метою створення сприятливих умов та однозначних вимог щодо оформлення суб'єктами підприємницької діяльності документів, що подаються ними до Держекспортконтролю України під час реєстрації їх як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів прийнятий та зареєстрований в Мін'юсті України 11.05.2005 за № 488/10768 наказ Держекспортконтролю України від 16.03.2005 № 76 «Про внесення змін до Інструкції про реєстрацію в Держекспортконтролі України суб'єктів підприємницької діяльності як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів».

Зазначеним наказом внесені зміни до «Інструкції про реєстрацію в Держекспортконтролі України суб'єктів підприємницької діяльності як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів», затвердженої наказом Держекспортконтролю України від 25.07.2003 № 183, який зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07.08.2003 за № 695/8016.

Окрім того, наказом затверджені форми довідок, які повинні подавати до Держекспортконтролю України суб'єкти підприємницької діяльності при реєстрації їх як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів:

- про наявність державної таємниці;
- про відсутність державної таємниці та таємниці інших держав чи міжнародних організацій;
- про відсутність державної таємниці та наявність таємниці іншої держави чи міжнародної організації;
- технічна довідка щодо основних технічних характеристик товару, відносно якого передбачається здійснення міжнародних передач товарів;
- довідка щодо ідентифікації товарів до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю.

З метою приведення відомчих нормативно-правових актів у відповідність до чинного законодавства прийнятий та зареєстрований в Мін'юсті України 10.10.2005 за № 1174/11454 наказ Держекспортконтролю України від 08.07.2005 № 193 «Про затвердження Інструкції про порядок заповнення заяви про отримання (продовження терміну дії) повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю».

Зазначений наказ скасовує чинність наказу Держекспортконтролю України від 23.07.1998 № 155 «Про затвердження Інструкції про порядок заповнення форми заяви на отримання повноважень

на здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю», який зареєстрований у Мін'юсті 28.08.1998 за № 535/2975, і вводить в дію нову Інструкцію про порядок заповнення заяви про отримання (продовження терміну дії) повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що станов-

З метою визначення загального терміну, необхідного для розгляду заявок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, міжвідомчого узгодження та надання відповідних висновків прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 15.12.2005 № 1209 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань державного експортного контролю»

лять державну таємницю (вводиться в дію нова форма заяви № ДСЕК-0601). Зазначена Інструкція чітко встановлює правила заповнення кожної граfi заяви на отримання відповідного дозвільного документа Держекспортконтролю та, в окремих випадках, надає необхідні роз'яснення до заповнення відповідних граф заяв.

Держекспортконтролем продовжувалась робота із супроводження в комітетах Верховної Ради проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання». ■

Тетяна Відзигівська,
Державна служба експортного контролю України

Чий експортний контроль кращий?

У світлі загальнодержавного курсу на інтеграцію в ЄС, серед іншого, Україні належить адаптувати систему експортного контролю до стандартів європейського співтовариства, тобто привести своє законодавство і безпосередньо політику в даній сфері у відповідність до основного загальноєвропейського акту - Кодексу поведінки у сфері експорту озброєння.

Експерти Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння мали нагоду ознайомитися з державною політикою і структурою системи експортного контролю Чеської Республіки.

Законодавчою базою для АЧ ЧР є: для товарів військового призначення - Акт № 38/1994; подвійного використання Акт № 62/2000. Перебування у складі ЄС зобов'язує Чехію прийняти і дотримуватися також загальноєвропейського Кодексу поведінки Європейського Союзу у сфері експорту зброї.

Даний документ вкдючає вісім основних критеріїв:

1. Дотримання міжнародних зобов'язань;
2. Дотримання прав людини в країні призначення;
3. Врахування ситуації всередині країни призначення;
4. Збереження миру, безпеки і стабільності в регіоні;
5. Національна безпека країн-членів ЄС, а також територій тих країн, чії зовнішні відносини знаходяться під відповідальністю країн-членів ЄС, а також дружніх і союзних країн;
6. Поведінка країни-покупця по відношенню до міжнародного співтовариства, особливо відношення до тероризму, природа союзів, в яких перебуває країна-покупець, а також дотримання міжнародного законодавства;
7. Існування ризиків того, що устаткування може бути перенаправлене в іншу країну або реекспортовано на небажаних умовах;
8. Відповідність обсягів зброї, що експортується, технічним і економічним потребам країни-одержувача.

В цілому, структура системи експортного контролю Чехії є значно простішою, ніж в Україні і представляє собою систему узгоджувальних відносин між органом з видачі ліцензій (аналог Державної служби експортного контролю України), який перш ніж видати дозвіл проводить узгодження з рядом інших відомств, а саме: Міністерством промисловості і технологій, Міністерством оборони, Міністерством закордонних справ, Міністерством внутрішніх справ, а також розвідслужбою. Потім узгодження проходить на рівні ЄС і лише після отримання позитивного результату передача товарів військового призначення або товарів подвійного використання може бути здійснена.

Тип ліцензій для міжнародних передач товарів військового призначення або подвійного використання в системі експортного контролю Чехії існує тільки один - індивідуальні дозволи з терміном дії один рік. Мабуть, в цьому і є основна перевага чеського експортного контролю перед українським - простота. Але слід брати до уваги той факт, що обсяги експорту/імпорту Чехії не йде ні в яке порівняння з Україною.

Система видачі дозволів і відмов є єдиною для всіх країн-учасниць ЄС: відповідає поставка критеріям Кодексу поведінки - передача дозволена; не відповідає хоча б одному з критеріїв - заборонена.

В результаті видачі відмов, формується єдиний список відмов. Компанії можуть використовувати даний список і як базу даних, тобто вибрати контракт, по якому була дана відмова, обгрунтувати причини, по яких компанія все-та-

ки може реалізувати дану поставку (або товар має іншу модифікацію, або санкції були анульовані). Якщо аргументи є достатньо переконливі, а сама поставка дотепер актуальна для країни кінцевого користування, тоді з'являються всі шанси "заробити гроші".

З одного боку така система вельми зручна, якщо не одна компанія, так інша зробить поставку, але як показує практика, найцікавіші контракти, таким чином, йдуть компаніям сильніших країн-членів ЄС. Як правило, саме їх товар володіє іншими технічними показниками, що не підпадають під заборону, або вони взагалі не бачать нічого поганого в поставках військової продукції або товарів подвійного використання, наприклад, до Китаю. Все це указує на привілейоване положення найбільших виробників військової продукції.

В цілому, для Чехії бути у складі ЄС - значить брати до уваги не тільки національні інтереси, але і загальноєвропейські, - суворо стежити за тим, що б національна система експортного контролю відповідала Кодексу Поведінки ЄС.

Кажучи про різницю між системами експортного контролю України і Чехії, не можна безумовно стверджувати про перевагу тієї або іншої. Існування системи і її організаційна структура обумовлені в першу чергу об'єктивною необхідністю задовольнити свої внутрішні потреби, національні інтереси.

По-друге, це обумовлено експортними і імпортними можливостями країни. Так, наприклад, Чехія будучи членом ЄС і НАТО не потребує розвинутого оборонно-промислового комплексу, державна стратегія націлена на вузькоспеціалізоване виробництво у області ОПК

ЄС і НАТО - неминуча перспектива України на найближче майбутнє. Політика політикою, а бізнес, конкуренцію і безпеку ніхто не відміняв, особливо в ЄС і НАТО. Вивчаючи досвід євроатлантичної інтеграції Чехії, розумієш, що з одного боку, ставши частиною ЄС, їм довелося прийняти правила гри основних країн-

членів, адаптувавши своє внутрішнє законодавство під євростандарти, а також підігнавши деякі економічні показники під ті ж вимоги. Слід відзначити, що не завжди подібні кроки ведуть до позитивних економічних результатів.

Вступ в НАТО виявився також неоднозначним для Чехії, що призвело чеський уряд до ухвалення рішення про скорочення частини своєї оборонної промисловості, вибравши вузькоспеціалізований напрям, найнеобхідніший для НАТО. Проте варто відзначити, що дане рішення є досить раціональним і українським урядовцям варто узяти його на замітку.

Найімовірніше результатом вступу України в ЄС і НАТО буде зміна або просто спрощення системи експортного контролю. Чи зіграє це позитивну роль? Швидше за все, ні. В даний час система експортного контролю України одна з найефективніших у світі і з цим погоджуються експерти і з Європи і з США. Найбільш оптимальним і безболісним підходом для України до адаптації системи експортного контролю, у тому числі і внесенню змін в національне законодавство, може стати вибірковий підхід: вивчення існуючих загальноєвропейських і національних нормативно-законодавчих актів; вивчення фактичних показників по експорту і імпорту країн-членів ЄС; глибокий порівняльний аналіз існуючих відмінностей; вироблення чітких, найбільш оптимальних для України пропозицій по зміні законодавства у сфері експортного контролю.

Згідно з рекомендаціями чеських урядовців і експертів, Україна при ухваленні стратегічних рішень повинна виходити з своїх національних інтересів. Найприйнятніший варіант для України полягає у тому, що б стати сильною і приєднатися до ЄС і НАТО як рівноправний партнер, а не приєднуватися з тим, що б стати сильною. ■

Сергій Ханенко,

начальник відділу міжнародних зв'язків Науково-технічного центру експорту та імпорту спеціальних технологій, техніки та матеріалів

Громадський контроль

В Державній службі експортного контролю України удосконалюються механізми залучення громадськості до формування та реалізації політики у сфері міжнародних передач товарів воєнного призначення та подвійного використання.

На виконання доручення Прем'єр-міністра України від 05.08.2004 № 34604/1/1-04 до Указу Президента України від 31.07.2004 № 854/2004 «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2006 № 215 «Питання забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» створену при Держекспортконтролі України Колегію з питань координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю щодо формування та реалізації державної політики в галузі експортного контролю перейменовано на Громадську раду з питань координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю щодо формування та реалізації державної політики в галузі експортного контролю (далі – Громадська рада).

30 червня 2006 року відбулося спільне засідання Громадської ради з питань координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю щодо формування та реалізації державної політики в галузі експортного контролю та колегії Державної служби експортного контролю України. Під час

цього заходу було обговорено та погоджено проект Положення про Громадську раду з питань координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю щодо формування та реалізації державної політики в галузі експортного контролю (далі – Положення), яке затверджено наказом Держекспортконтролю України від 06.07.2006 № 243.

Відповідно до Положення Громадська рада створюється як консультативно-дорадчий орган при Держекспортконтролі України, основною метою якого є сприяння підвищенню ролі громадськості у процесі здійснення розвитку системи державного експортного контролю в Україні та формування державної політики в цій галузі, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості в діяльності Держекспортконтролю України.

Серед основних завдань, покладених на Громадську раду, визначено сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами та забезпечення врахування громадської думки у процесі підготовки та організації виконання рішень у галузі експортного контролю.

Громадська рада відповідно до покладених на неї основних завдань:

- здійснює розгляд та обговорення пропозицій суб'єктів зовнішньоеко-

- номічної діяльності України щодо розвитку системи державного експортного контролю в Україні, надання відповідної експертної та консультаційної допомоги з цих питань;
- здійснює розгляд та обговорення пропозицій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо внесення змін та доповнень до законодавчих та нормативно-правових актів з метою створення сприятливих умов для розвитку системи державного контролю за міжнародними передачами контрольованих товарів, беручи до уваги необхідність захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях;
- проводить обговорення та узагальнює пропозиції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо механізмів державної підтримки зовнішньоекономічної діяльності підприємств у галузі експортного контролю, вивчення та поширення зарубіжного досвіду з цих питань;
- здійснює вивчення громадської думки шляхом запровадження розділу на веб-сайті Держекспортконтролю (розділ «Запитання-відповіді»), проведення експрес-аналізу коментарів, інтерв'ю, інших матеріалів у пресі та електронних виданнях мережі «Інтернет» щодо позицій різних соціальних груп з питань державної політики в галузі експортного контролю;
- узагальнює, готує та подає на обговорення пропозиції до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю та оприлюднення його на веб-сайті Держекспортконтролю;

- здійснює обговорення пропозицій з метою проведення публічного громадського обговорення («гарячі лінії»);
- оприлюднює у засобах масової інформації повідомлень про засідання Ради, проведення консультацій та інших заходів з обґрунтуванням прийнятих рішень та відхилення альтернативних рішень;
- здійснює просвітницьку і роз'яснювальну діяльність, спрямовану на посилення обізнаності громадськості з питань експортного контролю та поглиблення прозорості діючої в Україні системи експортного контролю;
- координує дії з питань організації спільних заходів в галузі експортного контролю (конференції, семінари, «круглі столи», збори, зустрічі з громадськістю тощо);
- опрацьовує отримані за результатами проведення консультацій з громадськістю пропозиції і зауваження з питань формування та реалізації державної політики і подає їх в установленому порядку на розгляд керівництва Держекспортконтролю України.

Громадська рада формується з представників Держекспортконтролю України, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, громадських організацій та засобів масової інформації (за згодою керівників цих установ та організацій).

Під час засідання, що відбулося 30 червня 2006 року, загальним голосуванням Головою Громадської ради був обраний Воробйов Володимир Дмитрович, заступник генерального директора Державного підприємства «Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря» – «Машпроект», та секретарем Громадської ради – Чечеюк Л.В., завідувача сектором зв'язків з громадськістю, засобами масової інформації та підприємствами Держекспортконтролю України. ■

Суворая, але справедлива

Україна стабільно опиняється в центрі інформаційних кампаній, спрямованих на компрометацію її як надійного партнера у сфері контролю над експортом озброєнь. Мета цих кампаній ясна і постійна - ударити по іміджу України і нашкодити їй як могутньому експортеру озброєнь. Нічого не поробиш: ринок торгівлі зброєю один з найбрудніших і найжорстокіших. І з конкурентами тут розправляються без зайвих сантиментів. Проте, слід відзначити, що останнім часом для проведення інформаційних операцій проти України використовується стара інформація, давніші випадки. Не вистачає свіжих фактів і зачіпок.

І в цьому, напевно, є чимала заслуга Державної служби експортного контролю. На думку і європейських і американських фахівців, в Україні сформована одна з найжорсткіших систем експортного контролю, яка демонструє стабільну і надійну роботу.

В той же час, Держекспортконтроль України стає відкритішим для громадськості – саме це є необхідною умовою для створення дійсно ефективної системи експортного контролю.

«Вісник експортного контролю» вперше публікує звіт за підсумками діяльності Державної служби експортного контролю України за перше півріччя 2006 р.

Протягом звітного періоду Держекспортконтролем отримано від суб'єктів підприємницької діяльності та іноземних суб'єктів господарської й іншої діяльності всього 2025 заяв щодо надання дозволів (висновків) на право здійснення міжнародних передач товарів, з них стосовно здійснення експорту/імпорту – 1086/227 заяв, проведення переговорів, пов'язаних з ук-

Протягом звітного періоду Держекспортконтролем отримано від суб'єктів підприємницької діяльності та іноземних суб'єктів господарської й іншої діяльності всього 2025 заяв щодо надання дозволів (висновків) на право здійснення міжнародних передач товарів, з них стосовно здійснення експорту/імпорту – 1086/227 заяв, проведення переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) щодо постачання товарів - 151 заява, транзиту товарів територією України - 104 заяви та 108 заяв від суб'єктів підприємницької діяльності на проведення попередньої експертизи (реєстрації) номенклатури товарів, міжнародні передачі яких передбачається здійснювати у майбутньому. Це в цілому на 2 % перевищує кількість заяв, опрацьованих Держекспортконтролем у I півріччі 2005 року.

ладенням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) щодо постачання товарів – 151 заява, транзиту товарів територією України – 104 заяви та 108 заяв від суб'єктів підприємницької діяльності на проведення попередньої експертизи (реєстрації) номенклатури товарів, міжнародні передачі яких передбачається здійснювати у майбутньому. Це в цілому на 2 % перевищує кількість заяв, опрацьованих Держекспортконтролем у I півріччі 2005 року.

Відповідно до встановленої процедури, матеріали заяв було розглянуто та оформлено протоколами чотирьох засідань Комітету з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю при Президентіві України, 12 засідань Міжвідомчої ради з питань експортного контролю при Держекспортконтролі та 35 засідань Робочої ради Держекспортконтролю (Робочими протоколами). За підсумками розгляду, згідно з прийнятими рішеннями, Держекспортконтролем було надано 1688 дозвільних документів (що на 10% більше аналогічного показника 2005 року), з них 1164 дозволи, в т.ч. на право здійснення:

- експорту (всього) 990 дозволів, з них 930 разових, у тому числі:
- товарів військового призначення (ТВП) -478,
- товарів подвійного використання (ТПВ) – 447 разових дозволів;
- імпорту (всього) 174 дозволи, з них 159 – разових, у тому числі на імпорту товарів військового призначення – 89 разових дозволів.

Надано 100 висновків на право здійснення транзиту товарів військового призначення, з них у 90 випадках (90% всіх поставок) здійснення транзитної поставки планувалося з/до Російської Федерації.

Крім того, за підсумками розгляду заяв суб'єктам підприємницької діяльності надавалися дозволи та висновки Держекспортконтролю на право

здійснення тимчасового вивезення чи ввезення товарів, які підлягають експортному контролю.

Дозволи надавалися на право здійснення експорту контрольованих товарів до 73 держав світу (у 2005 році – до 69 держав). Таким чином, географія очікуваного експорту (кількість потенційних держав-імпортерів вітчизняних контрольованих товарів) змінилася несуттєво, збільшившись на 5,0 %.

Протягом першого півріччя 2006 року відділом правозастосування проведено 20 розслідувань щодо можливих порушень вимог законодавства в галузі державного експортного контролю, за результатами яких винесено 7 постанов про накладення на юридичних осіб штрафу за порушення вимог законодавства в галузі державного експортного контролю на загальну суму понад 107 тисяч.

Протягом першого півріччя 2006 року відділом правозастосування проведено 20 розслідувань щодо можливих порушень вимог законодавства в галузі державного експортного контролю, за результатами яких винесено 7 постанов про накладення на юридичних осіб штрафу за порушення вимог законодавства в галузі державного експортного контролю на загальну суму понад 107 тисяч.

Протягом I півріччя 2006 року Держекспортконтролем України було здійснено державну атестацію систем внутрішньофірмового експортного контролю 4 підприємств України та на 13 підприємствах проведено перевірки рівня функціонування таких систем. Системи внутрішньофірмового експортного контролю 10 підприємств пройшли переатестацію. ■

Інформація

представлена Україною
щодо експорту звичайних
озброєнь у 2005 р.
до реєстру ООН

А	В	С	Зауваження	
			Категорія (I-VII)	Країна (-и)- кінцевий імпортер (-и)
I. Бойові танки	Азербайджан	25	T-72	
	Алжир	21	T-72	
	Грузія	16	T-72	
II. Бронетехніка	Азербайджан	2	БМП-1	
	Казахстан	2	БТР-3Е	
	Грузія	12	БМП-2	
		10	БТР-80	
Уганда	12	БМП-2		
III. артилерійські системи великих калібрів	Азербайджан	11	РСЗВ 9А52	
		72	РМ-38	
	Грузія	6	2С3	
IV. Бойові літаки	Беларусь	4	Л-39С	
	В'єтнам	3	Су-22	
	Естонія	1	Л-39С	Знято з озброєння
		1	Су-24	Музейний експонат
		1	МиГ-23МЛД	Музейний експонат
	Ємен	12	Л-39С	
	Великобританія	3	Л-39С	Знято з озброєння
	Словацьчина	2	Л-39С	
	Чехія	1	Л-39	Знято з озброєння
V. Бойові гелікоптери	Грузія	6	Ми-24	
		2	Ми-8МТ	
	Республіка Конго	1	Ми-24	
	Латвія	2	Ми-8МТ	Знято з озброєння
Литва	1	Ми-8МТВ-1	Знято з озброєння	
VII. а) Ракети та пускові комплекси б) Переносні зенітно-ракетні комплекси (ПЗРК)	Алжир	2	Р-40	
	Казахстан	12	Р-27	
	Китай	363	Р-27	
	Словацька	3	Р-27	
	США	1	9К52	Ракетна система
		4	9Р117М1	Пускове обладнання для системи СКАД-Б
	США	29	9М39 "Ігла"	Ракети
6		9Р516	Пусковий механізм	

Запитуйте – відповідаємо

Які зміни до процедури отримання дозволу на здійснення експорту контрольованих товарів вносить постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2006 р. № 726?

У зв'язку з виданням постанови Кабінету Міністрів України від 25 травня 2006 р. № 726 «Про внесення змін до деяких актів Кабінетів Міністрів України з питань діяльності Служби зовнішньої розвідки» суб'єктам підприємницької діяльності, які мають намір здійснювати експорт (тимчасове вивезення), імпорт (тимчасове ввезення) спеціальних технічних засобів за позиціями 5.А.3, 5.В.3, 5.Д.3, 5.Е.3 Списку товарів подвійного використання, що можуть бути використані у створенні звичайних видів озброєнь, військової чи спеціальної техніки, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 р. № 86, для одержання дозволу (висновку) Держекспортконтролю на експорт (тимчасове вивезення), імпорт (тимчасове ввезення) таких товарів необхідно одержати та надати до Держекспортконтролю погодження Служби безпеки України та Служби зовнішньої розвідки (абзац пункту 48 постанови Кабінету Міністрів України від 25 травня 2006 р. № 726).

Які документи подаються до Держекспортконтролю юридичними особами на отримання повноважень на проведення недержавної експертизи в галузі експортного контролю?

Відповідно до вимог пункту 2.1 Інструкції про порядок надання юридичним особам повноважень на проведення експертизи товарів у галузі експортного контролю, зареєстрованій у Міністерстві юстиції України за № 345/12219 від 29.03.2006, до матеріалів заяви необхідно додати:

1) заяву, зразок якої наведено в додатку 1 до зазначеної Інструкції;

2) нотаріально засвідчені копії:

- статуту, установчого договору та свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи-заявника;
- довідки Держкомстату України про включення юридичної особи-заявника до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;
- довідки про реєстрацію юридичної особи-заявника в податкових органах;
- завірену керівником ксерокопію ліцензії на право провадження відповідного виду господарської діяльності, пов'язаного з експертизою товарів, щодо яких планується одержати повноваження (якщо така діяльність підлягає ліцензуванню), відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»;

3) довідку щодо характеру виробничої діяльності із зазначенням конкретних галузей науки і техніки, за якими юридична особа-заявник спеціалізується, та основних видів продукції (робіт, послуг), що виробляються (надаються) юридичною особою;

4) довідку щодо чисельності і спеціалізації штатних працівників – експертів та їх кваліфікаційного рівня за формою 1;

5) довідку щодо чисельності і спеціалізації позаштатних працівників – експертів та їх кваліфікаційного рівня за формою, наведеною у пункті 4;

6) завірену керівником копію спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею (якщо його має юридична особа – заявник), або довідку про відсутність такого дозволу.

До документів, визначених у пп. 4 та 5 необхідно долучити їх електронну копію.

Пропонуємо також звернути увагу на те, що фах (освіта) визначених у переліку експертів повинен відповідати за своєю спеціалізацією категоріям товарів, по яких планується здійснення недержавної експертизи.

Форма 1

№	Прізвище, ім'я по батькові експерта	Найменування підприємства (установи, організації), у якому працює експерт, посада	Навчальний заклад, який закінчив експерт; дата і номер диплома про вищу освіту	Спеціальність за дипломом та стаж роботи за спеціальністю	Наукове звання та ступінь, дата і номер диплома про присвоєння звання і ступеня; спеціальність	Узагальнена номенклатура продукції, стосовно якої експерт планує здійснювати експертизу товарів, коди за УКТ ЗЕД цієї продукції	Перелік відповідних позицій (розділів, пунктів) Списків товарів, щодо яких експерт планує здійснювати експертизу
(нижче див. приклад заповнення граф)							
	Талірін Валерій Іванович	Український науково-дослідний інститут Авіаційної техніки, головний науковий співробітник	Київський політехнічний інститут, диплом К № 797554, реєстраційний номер 1807	Спеціальність «Металургія» Стаж роботи за спеціальністю: 47 років	Кандидат технічних наук, диплом МТН № 095398, виданий 16.05.01 р. Спеціальність: «Металознавство, термічна обробка металів, металургія та матеріали».	коди УКТ ЗЕД 8446, 3705, 3706, 4901, 4906, 7502, 7504, 7601, 7604, 7608, 8104, 8108, 8109, 8112, 8207, 8417, 8424, 8451, 8456, 8458.	Перспективні матеріали; оброблення матеріалів Метали та сплави, захисні покриття; технологія виробництва неорганічних матеріалів. № 86 від 28.01.04 1.A.2. 1.B.2. 1.C.2. 1.C.3. 1.C.4. 1.C.7.

7) Перелік законодавчих та інших нормативно-правових актів в галузі експортного контролю

№ п/п	Назва нормативного акту	Номер документу	Дата прийняття
(нижче див. приклад заповнення граф)			
1.	Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання»	№ 549-IV	20.02.03

8) Перелік посадових осіб, які забезпечують роботу в галузі експортного контролю

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Посада	Основні напрями діяльності
(нижче див. приклад заповнення граф)			
1.	Кірієнко Михайло Захарович	Головний експерт відділу збуту	Координація питань в галузі експортного контролю; контроль якості продукції; здійснення відповідних видів експертизи

Довідки підписуються керівником юридичної особи і проставляється печатка цієї юридичної особи.

Одночасно повідомляємо, що законодавчі та нормативно-правові акти в галузі

експортного контролю розташовані на сайті Держекспортконтролю в мережі Інтернет за адресою <http://www.dsecu.gov.ua>.